

Հաստատված է ՀՀ վիճակագրության
պետական խորհրդի 23.12. 2009թ.
թիվ 05-Ա որոշման

ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՂՆԵՐԻ ԱՐՏԱԴՐԱՆՔԻ ԳՆԵՐԻ ԻՆՂԵՔՍԻ ՀԱՇՎԱՐԿՄԱՆ ԿԱՐԳԸ

ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՂՆԵՐԻ ԱՐՏԱԴՐԱՆՔԻ ԳՆԵՐԻ ԻՆՂԵՔՍԻ ՀԱՇՎԱՐԿՄԱՆ ՆՊԱՏԱԿԸ

Արդյունաբերողների արտադրանքի գների ինդեքսի (ԱԱԳԻ) հաշվարկման կարգի մեթոդաբանությունը նպատակաուղղված է արդյունաբերության ոլորտի¹ կազմակերպությունների թողարկած արտադրանքի գների մակարդակի և փոփոխության վիճակագրական դիտարկման ապահովմանը:

Գների մակարդակի փոփոխությունը տնտեսական իրավիճակը նկարագրող կարևոր բնութագրիչներից է և դրա համալիր գնահատման համար անհրաժեշտ է ընդհանրական ցուցանիշ, ինչը և հանդիսանում է գների ինդեքսը: Այն հնարավորություն է տալիս համաչափելու այնպիսի իրավիճակներ, որոնք ֆիզիկական և տեխնիկական սկզբունքներով հնարավոր չէ համադրել: Գոյություն ունեն այդպիսի իրավիճակների երեք համեմատականներ՝ գների համադրելիությունը ժամանակի մեջ, տարածության մեջ և ըստ իրենց բովանդակության (այսինքն՝ տարբեր ապրանքների նկատմամբ):

Արդյունաբերողների արտադրանքի գների վիճակագրության ցուցանիշների համակարգը ձևավորվում է իրար փոխկապակցված և լրացնող ցուցանիշների հետևյալ համակցությամբ.

ա) ինչպես անմիջական գնային, այնպես էլ կառուցվածքային գործոնների ազդեցության տակ արտադրողների միջին գների ձևավորմամբ՝ նոր արտադրատեսակների ի հայտ գալով և հների արտադրության դադարեցմամբ, տարբեր գնային մակարդակներով առանձին արտադրանքների կշիռների փոփոխմամբ, սեզոնային տատանումներով և այլն,

բ) արդյունաբերողների արտադրանքի գների ինդեքսով՝ բնութագրող գների փոփոխությունը ժամանակի մեջ արտադրության անփոփոխ կառուցվածքի պայմաններում:

Արդյունաբերողների արտադրանքի գների ինդեքսը հաշվարկվում է արդյունաբերության ոլորտի բազային կազմակերպություններում (ընտրանքային միավոր) թողարկված արտադրանք-ներկայացուցիչների գների գրանցման հիման վրա: Այն կիրառվում է տնտեսության մեջ գնային փոփոխությունների ուսումնասիրման և բնութագրման, հիմնական միջոցների վերագնահատման, վարձակալական վճարների դրույքաչափերի վերանայման, արդյունաբերական կազմակերպությունների միջև պարտքերի ինդեքսավորման համար և այլն:

Արդյունաբերողների արտադրանքի գների ինդեքսը բնութագրում է արդյունաբերության ոլորտի կազմակերպությունների թողարկած արտադրանքի գների փոփոխությունը ժամանակի ընթացքում առանց ավելացված արժեքի և ակցիզային հարկերի հաշվարկման և կարող է օգտագործվել արդյունաբերության առանձին ճյուղերի կազմակերպությունների գների փոփոխման համեմատական վերլուծության, գնաճի պայմաններում անփոփոխ գներով արդյունաբերական արտադրանքի ծավալների և համախառն ներքին արդյունքի գնահատման, ինչպես նաև տնտեսագիտական այլ հաշվարկներ կատարելու համար:

¹ Ներառում է տնտեսական գործունեության տեսակների Շայաստանի դասակարգչի (S9S79) խմբ.2, B,C,D,E բաժինները:

ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՂՆԵՐԻ ԱՐՏԱՊՐԱՆՔԻ ԳՆԵՐԻ ԻՆՏԵՔՍԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՓՈՒԼԵՐԸ

ԱԱԳԻ հաշվարկներն իրականացվում են հետևյալ փուլերով.

1. արդյունաբերության ոլորտի կազմակերպությունների ընտրանք,
2. արտադրատեսակների ընտրանք,
3. գնային տեղեկատվության գրանցում և հավաքագրում,
4. գլխավոր համախմբից արտադրատեսակների ընտրանք,
5. ագրեզացման տարբեր մակարդակներում ցուցանիշների կշռման համակարգի ձևավորում,
6. արդյունաբերողների արտադրանքի գների ինդեքսի հաշվարկ,
7. գների ինդեքսների հրապարակում:

1. ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ՈՒՈՐՏԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԸՆՏՐԱՆՔ

Արդյունաբերական արտադրանքի գների մակարդակի և դրանց փոփոխության դիտարկումն իրականացվում ընտրանքային կարգով ընտրված բազային կազմակերպությունների կողմից ներկայացրած «Արդյունաբերության ոլորտի կազմակերպությունների կողմից թողարկված արտադրանքի գների հաշվառման մասին (թիվ 1-Գին (տարեկան))» պետական վիճակագրական դիտարկման հարցաթերթի (հաստատված Հայաստանի Հանրապետության վիճակագրության պետական խորհրդի 2004թ. մարտի 5-ի թիվ 10-Ն որոշմամբ) տվյալների հիման վրա:

Բազային կազմակերպությունների ընտրանքը կատարվում է Հայաստանի Հանրապետության ազգային վիճակագրական ծառայության (այսուհետ՝ ՀՀ ԱՎՕ) կողմից: Մասնակի դեպքերում հաշվի են առնվում նաև համապատասխան բաժինների և տարածքային վիճակագրական մարմինների կարծիքը, նրանց կողմից արված լրացուցիչ առաջարկությունները և անհրաժեշտության դեպքում որոշ արդյունաբերական կազմակերպություններ, որոնք բնութագրում և արտացոլում են տվյալ տարածքի արդյունաբերական ճյուղերի ամբողջությունն ու յուրահատկությունը, ներգրավվում են ընտրանքում:

Հետազոտման համար ընտրվում են տնտեսական գործունեության տեսակների Հայաստանի դասակարգչի (այսուհետ՝ ՏԳՏՀԴ) հանքագործական արդյունաբերության և բաց հանքերի շահագործման, մշակող արդյունաբերության, էլեկտրաէներգիայի, գազի, գոլորշու և լավորակ օդի մատակարարման, ջրամատակարարման, կոյուղու, թափոնների կառավարման և վերամշակման բաժիններին համապատասխան տնտեսական գործունեություն իրականացնող առավել բնորոշ կազմակերպությունները:

Միևնույն ժամանակ, ընտրանքում չեն ընդգրկվում այն կազմակերպությունները, որոնց արտադրանքն ունի ժամանակավոր բնույթ և արագ փոփոխվում է:

Արդյունաբերական կազմակերպությունների ընտրանքը սովորաբար իրականացվում է կշիռների նորացման (թարմացման) հետ միաժամանակ՝ 3-5 տարին մեկ անգամ:

Ընտրանքի համար սկզբնաղբյուր են համդիսանում ՀՀ ԱՎՕ արդյունաբերության վիճակագրության բաժնի կողմից վիճակագրական հետազոտությունների արդյունքում ստացված.

- արդյունաբերական արտադրանքի ծավալն ընթացիկ և համադրելի գներով ըստ գործունեության տեսակների (աղյուսակ 1, սյունակ 4) տարեկան ամփոփ տեղեկատվությունը,
- արդյունաբերական միավորների թողարկված արտադրանքի տարեկան ծավալները հաշվետու տարվա հաստատագրված (համադրելի) գներով (1-Արտ (տարեկան) հաշվետվական ձևի՝ 810-1 տող):

Ըստ ՏԳՏՀԴ-ի ենթադասերի ծածկագրված կազմակերպությունների բազայից ընտրվում են այն արդյունաբերական միավորները, որոնց կողմից թողարկված արտադրանքի հաստատագրված (ներառյալ պատվիրատուի հումքի արժեքը) ծավալների տեսակարար կշիռները իրենց դասի մեջ կազմում են 5 և ավելի տոկոս:

2. ԱՐՏԱԴՐԱՏԵՍԱԿՆԵՐԻ ԸՆՏՐԱՆՔ

Գների գրանցման համար արտադրատեսակների ընտրանքն իրականացվում է հետևյալ նպատակներով.

- միջին գների որոշումն առանձին արտադրանքների համար, որոնք իրենցից ներկայացնում են նմանատիպ արտադրատեսակների համախմբեր,
- արդյունաբերողների արտադրանքի գների ինդեքսի հաշվարկ ըստ ընտրված արտադրանքների,
- ամփոփ ինդեքսների հաշվարկ ըստ ՏԳՏՀԴ-ի ստորակարգության աստիճանների և որպես հանրագումար՝ ամբողջ արդյունաբերության:

Արտադրատեսակների ընտրանքի հիմնական սկզբունքը հանդիսանում է արտադրանքների ներկայացուցչականության ապահովումը դասի, հատվածի, ենթաբաժնի և բաժնի մեջ: Հետագոտման համար արտադրատեսակների ճիշտ և ներկայացուցչական ընտրանքից մեծապես կախված է հաշվարկվող գների ամփոփ ինդեքսների ճշգրտության աստիճանն ազդեցացման բոլոր մակարդակներում:

Գների դիտարկման համար կազմակերպության կողմից արտադրատեսակներն ընտրվում են ելնելով հետևյալ սկզբունքներից.

- արտադրատեսակի արտադրությունը նախատեսված պետք է լինի երկարատև ժամանակով,
- արտադրատեսակը պետք է ներկայացուցչական լինի տվյալ կազմակերպության արտադրության ընդհանուր ծավալում,
- եթե հնարավոր չէ առանձնացնել արտադրատեսակներն առանձին տարատեսակներով՝ արտադրվածի տիպով (արտիկուլով), ապրանքապիտակով (մարկայով, մակնիշով), ապա կարելի է միատիպ արտադրատեսակները խմբավորել որպես առանձին արտադրանք, որտեղ մեկ արտադրատեսակի արտադրության ծավալների կառուցվածքային տեղաշարժերն ու գների տատանումներն էական ազդեցություն չեն ունենում տվյալ արտադրանքի միջին կշռված գնի դինամիկայի վրա,
- գների գրանցման ժամանակ պետք է հաշվի առնել ինչպես արտադրանքի (տեսականու) նշանակությունը (օրինակ՝ կոշիկ – մանկական, կանանց, տղամարդկանց, ճտքավոր, կիսաճտքավոր, ամառային, ձմեռային), այնպես էլ օգտագործված հումքի տեսակը՝ բնական կաշվից, արհեստական կաշվից և այլն,
- արդյունաբերության այն ճյուղերում, որտեղ արագ են նորացվում արտադրատեսակները կամ կան արտադրանքի բազմազան տեսականիների խմբեր (հագուստի, կոշիկի, հրուշակեղենի և այլն) անհրաժեշտ է տարանջատել և գների գրանցումն իրականացնել այդ խմբերի մեջ մտնող մի քանի տեսականիների համար առանձին-առանձին:

Կազմակերպության կողմից ներկայացված (կամ ընտրված) ներկայացուցչական արտադրատեսակների գին և քանակ ցուցանիշների հիման վրա հաշվարկվող արտադրության ծավալների հանրագումարը պետք է կազմի տվյալ կազմակերպության թողարկած արտադրանքի ընդհանուր ծավալի առնվազն 60%-ը:

Եթե հաշվետու տարվա ընթացքում սկսվում է նոր արտադրատեսակի թողարկում, որի արտադրությունը նախատեսված կլինի երկարատև ժամանակով և կունենա թողարկման արտադրության մեծ ծավալ, ապա անհրաժեշտ է ընդգրկել ներկայացուցչական արտադրատեսակների ցանկում և ներառել հաշվետվությունում:

3. ԳՆԱՅԻՆ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱՆՑՈՒՄ ԵՎ ՀԱՎԱՔԱԳՐՈՒՄ

Գնային տեղեկատվությունը ներկայացվում է ձև թիվ-1Գին (արտադրանք) (ամսական) վիճակագրական հաշվետվության հիման վրա:

Հաշվետվությունը ներկայացնում են ՀՀ ԱՎԾ կողմից ընտրանքային կարգով ընտրված արտադրական գործունեությամբ զբաղվող իրավաբանական անձինք (այսուհետ՝ կազմակերպություններ), անհատ ձեռնարկատերերը, որոնք նախապես գրավոր իրազեկվում են ՀՀ ԱՎԾ-ի կողմից տվյալների ստացման անհրաժեշտության, դրանց օգտագործման խնդիրների և նպատակների, ներկայացվող տեղեկատվության կարևորության մասին:

Հաշվետվությունը լրացվում և ամսական պարբերականությամբ ներկայացվում է ՀՀ ԱՎԾ կամ ՀՀ ԱՎԾ մարզային գործակալություն (տարածքային բաժին) ձևում նշված ժամկետում: Կազմակերպությունը (անհատ

ձեռնարկատերը) իր մոտ պետք է ունենա ներկայացվող հաշվետվության կրկնօրինակը հաշվառման և համակարգման համար:

Լրացված հաշվետվական ձևը ստորագրում է կազմակերպության ղեկավարը (անհատ ձեռնարկատերը), գլխավոր հաշվապահը: Նշվում է նաև կատարողի (գլխավոր հաշվապահի կամ դրա համար լիազորված այլ աշխատակցի) ազգանունն ու հեռախոսի համարը, կազմակերպության (անհատ ձեռնարկատիրոջ) էլեկտրոնային փոստի հասցեն:

Վիճակագրական մարմինները պահպանում են կազմակերպությունների (անհատ ձեռնարկատերերի) կողմից ներկայացված առանձին արտադրատեսակների գների մասին տվյալների գաղտնիությունը: Ստացված տվյալներն օգտագործվում են միայն վիճակագրական նպատակով, մասնավորապես գների ամփոփ ինդեքսների հաշվարկման համար:

Վիճակագրական տեղեկությունների ներկայացման հետ կապված այլ հարցերը կարգավորվում են «Պետական վիճակագրության մասին» ՀՀ 2000թ. ապրիլի 4-ի ՀՕ-48 օրենքով սահմանված կարգով, ՀՀ ՎՊԽ կողմից հաստատված «Պետական վիճակագրական աշխատանքների տարեկան ծրագրով» և ՀՀ ՎՊԽ 2003թ. հոկտեմբերի 3-ի «Վիճակագրական տեղեկությունների ներկայացման կարգը հաստատելու մասին թիվ 11-Ն» որոշմամբ հաստատված կարգով:

Վիճակագրական ձևը նախատեսված է «Տնտեսական գործունեության տեսակների Հայաստանի դասակարգչի» հանքագործական արդյունաբերության և բաց հանքերի շահագործման, մշակող արդյունաբերության, էլեկտրաէներգիայի, գազի, գոլորշու և լավորակ օդի մատակարարման, ջրամատակարարման, կոյուղու, թափոնների կառավարման և վերամշակման բաժիններին համապատասխան տնտեսական գործունեություն իրականացնող կազմակերպությունների համար:

Անհրաժեշտության դեպքում գների դիտարկում և գրանցում կարող են կատարվել նաև վիճակագրական մարմինների աշխատողների կողմից՝ անմիջապես բազային կազմակերպություն այցելելով:

Արտադրատեսակների մասին պահանջվող տվյալները պետական վիճակագրական հաշվետվական ձևում բերվում են սահմանված օրացուցային ժամանակահատվածի համար և ներկայացվում ՀՀ ԱՎԾ-ի կողմից հաստատված ժամկետում: Հաշվետվության մեջ յուրաքանչյուր արտադրատեսակի համար գրանցվում է հաշվետու ամսվա 1-ից մինչև նույն ամսվա վերջին օրը ներառյալ **արտադրողի փաստացի բացթողման միջին կշռված գինն առանց ավելացված արժեքի և ակցիզային հարկերի և արտադրված արտադրատեսակի փաստացի քանակը բնաիրային արտահայտությամբ:**

Ընտրված արտադրատեսակների գների գրանցումը կատարվում է մշտապես, ամբողջ տարվա ընթացքում, անվանացանկին խիստ համապատասխան: Նախորդ ամիսների տվյալների ճշգրտման դեպքում հաշվետվությանը կից տրվում են պարզաբանումներ:

Հաշվետվության լրացման համար հիմք են հանդիսանում հաշվետու ժամանակաշրջանում արտադրանքի վերաբերյալ կամ արտադրանքի առաքման պայմանագրերով նախատեսված արտադրողի փաստացի բացթողման (շուկայական) գների մասին տեղեկություններն առանց ավելացված արժեքի և ակցիզային հարկերի, ներառյալ սուբսիդիաները:

Երկարատև ցիկլով արտադրանքների արտադրության համար, որոնց բեռնառաքումը մի քանի ամսվա ընթացքում չի կատարվել, վիճակագրական հաշվետվությունը լրացվում է առաքման համար կնքված փաստաթղթերում առկա գների մասին տվյալների հիման վրա: Առաքման կամ այլ պայմանագրերով նախատեսված գների փոփոխման պարագայում վիճակագրական հաշվետվությունում լրացվում է փոփոխված գինը:

Գրանցվող (հաշվարկվող) միջին կշռված ամսական գնի կազմում չեն ներառվում արտադրության գնից բարձր կազմակերպության լրացուցիչ ծախսերը, որոնք բերվում են վճարման փաստաթղթերում: Օրինակ՝ արտադրանքի արտադրության գնի մեջ չպետք է ներառվեն վճարման փաստաթղթերում բերված փոխադրման, ապահովագրման և այլ ծախսերը, որոնք չեն նախատեսվել արտադրողի արտադրանքի գնի մեջ և վճարվում են պատվիրատուի կողմից առանձին:

Արտադրողի արտադրանքի գնի մեջ չի մտնում տարայի արժեքը, եթե այն վերադարձվում է գնորդի կողմից:

Գների զգալի փոփոխության (տատանումների) դեպքում հաշվետվության «գնի փոփոխության պատճառը (ծածկագիրը)» բաժնում կազմակերպության կողմից լրացվում են նախորդ ամսվա նկատմամբ գնի փոփոխության պատճառները (օրինակ՝ հումքի, նյութերի և կիսաֆաբրիկատների վրա կատարած ծախքերի փոփոխություն, ֆիզիկական բաղադրության փոփոխություն, մրցակցային գործոն, վաճառքի պայմանների փոփոխություն, էլեկտրաէներգիայի, գազի, ջրի, վառելիքի գնի (սակագնի) փոփոխություն, արտադրության փոփոխություն, աշխատուժի վարձավճարի փոփոխություն կամ այլ պատճառներ):

Գների գրանցման պարագայում հաշվետու ժամանակաշրջանում թողարկված, բայց չիրացված (կազմակերպության սեփական կարիքների համար նախատեսված, պատրաստի արտադրանքի պաշարները համալրած) արտադրատեսակների գինը որոշվում է հաշվետու ժամանակաշրջանում նմանատիպ արտադրատեսակի շուկայական գնով:

Ամբողջությամբ կամ մասամբ պատվիրատուի հումքով աշխատող կազմակերպությունները գների գրանցումը պետք է իրականացնեն հումքի և հումքի մշակման ծառայության (տոլինգային ծառայության) մասով, որպես առանձին արտադրատեսակներ: Վիճակագրական ձևում արտադրատեսակի անվանման լրացման հետ միասին փակագծերում նշել «հումք» կամ «ծառայություն» բառերը:

Եթե նույն արտադրատեսակն իրացվում է և՛ ներքին և՛ արտաքին (արտահանվում է) շուկաներում, ապա դրանք տարանջատվում են որպես երկու առանձին արտադրատեսակներ:

Գների գրանցման և ինդեքսների հաշվարկման ժամանակ զգալի դժվարություններ կապված են արտադրատեսակի արտադրության և վաճառքի ժամանակավոր դադարեցման հետ: Մասնավորապես, ժամանակավոր բացակայող արտադրատեսակների գների ցուցանիշների հաշվարկման ամենատարածված մեթոդը գնահատված կամ հաշվարկային գների օգտագործումն է մինչև փաստացի գների մասին տվյալների ի հայտ գալը, ինչը հնարավորություն է տալիս ապահովել ինդեքսների շարքերի անընդհատությունը հաշվարկման բոլոր մակարդակներում: Բացակա արտադրատեսակի գնի հաշվարկման համար օգտագործվում են համանման արտադրատեսակների գների միջին երկրաչափականի փոփոխությունը, իսկ ավելի բարձր մակարդակներում՝ գների միջին փոփոխությունների մեծությունները (գների ինդեքսները):

Չի խրախուսվում բացակայող արտադրատեսակի գնի փոխարեն նախորդ ամսվա գնի կրկնելը:

Արտադրատեսակի արտադրության դադարեցման պարագայում, փոխարինումը համանման նոր արտադրատեսակով (նախապես խորհրդակցելով արտադրող կազմակերպության հետ), թույլատրվում է միայն այն դեպքում, երբ այն բացակայում է չորս և ավելի ամիս, որը կապված չէ հանրապետությունում էներգետիկ, տրանսպորտային և ժամանակավոր այլ սահմանափակումների հետ:

Փոխարինումն իրականացվում է գների տեղադրման մեթոդի հիման վրա, «նոր գների» ստացման համար օգտագործելով հին արտադրատեսակի անհատական ինդեքսները՝ վերահաշվարկելով փոխարինվող ժամանակահատվածից մինչև բազիսային տարվա հունվար ամիսը ներառյալ:

Օրինակ՝ (տվյալները պայմանական են)

տարեթիվ	ամիսներ	Հին արտադրատեսակ «Ա»		Նոր արտադրատեսակ «Բ»	
		գների անհատական ինդեքսները նախորդ ամսվա նկատմամբ, %	միավորի գները	միավորի գները	արտադրատեսակ «Ա»-ի գների ինդեքսներով վերահաշվարկված արտադրատեսակ «Բ»-ի հաշվարկային գներ
			172.2 ²		
2007թ.	Հունվար	99.1 ³	170.7		190.4
	Փետրվար	93.8	160.0		178.5
	Մարտ	132.0	211.2		235.6
	Ապրիլ	101.2	213.7		238.4
	Մայիս	99.9	213.4		238.1
	Հունիս	98.1	209.3		233.5
	Հուլիս	72.0	150.6		168.0

² Բազիսային տարվա միջին կշռված գինն է:

³ Հունվար ամսվա ինդեքսը հաշվարկվում է բազիսային տարվա միջին կշռված գնի նկատմամբ:

	Օգոստոս	127.5	192.0		214.2
	Սեպտեմբեր	71.1	136.6		152.4
	Հոկտեմբեր	99.6	136.1		151.8
	Նոյեմբեր	97.7	133.0		148.4
	Դեկտեմբեր	105.3	140.1		156.3
2008թ.	Հունվար	85.7	120.1		134.0
	Փետրվար	92.8	111.5		124.3
	Մարտ	89.9	100.2		111.8
	Ապրիլ	102.7	102.9	114.8	114.8
	Մայիս			114.6	114.6
	...			...	...

$$\frac{114.8}{102.7} \% = 111.8 \text{ (մարտ 2008թ.)}$$

4. ԳԼԽԱՎՈՐ ՀԱՄԱՆՄԲԻՑ ԱՐՏԱՊՐԱՏԵՍԱԿՆԵՐԻ ԸՆՏՐԱՆՔ

Բազիսային տարվա գլխավոր համախմբից արտադրատեսակների ընտրանքը ՀՀ ԱՎԾ գների վիճակագրության և միջազգային համադրումների բաժնի կողմից իրականացվում է հետևյալ փուլերով: Ընտրվում են 12 ամսվա ընթացքում 8 և ավելի ամիսներ գնային տեղեկատվություն ունեցող արտադրատեսակները: Այնուհետև, բազիսային միջին կշռված գնի նկատմամբ ըստ ամիսների հաշվարկվում է յուրաքանչյուր արտադրատեսակի գնային տատանումը.

$$I_{it} = \frac{P_{it}}{P_{oi}} \%,$$

որտեղ I_{it} - t -րդ ամսում l -րդ արտադրատեսակի գնային տատանումն է,

P_{it} - t -րդ ամսում l -րդ արտադրատեսակի գինն է,

P_{oi} - l -րդ արտադրատեսակի բազիսային միջին կշռված գինն է:

Արտադրատեսակների գնային տատանումների հաշվարկված շարքերը կարող են լինել անկանոն ի հաշիվ առանձին արտադրատեսակների գների էական տատանումների: Նման կարգի գնային շեղումներից խուսափելու համար օգտագործվում է ինդեքսների շարքի վերին և ստորին թույլատրելի սահմանների հարթեցման մեթոդը՝ սահմանային գործակիցների կիրառմամբ: Այն արտադրատեսակները, որոնք ունեն հաշվարկված սահմանային գործակիցից ավելի գնային տատանումներ (նվազման կամ աճման միտումով) չեն մասնակցում հետագա հաշվարկներին: Սահմանային գործակիցների ընտրությունը հաստատվում է գնային տիպիկ տատանումների (տարբեր միջակայքերում) բազմաթիվ ուսումնասիրություններից հետո: Ինդեքսի սահմանային արժեքները հաստատվում են այնպես, որ ապահովեն գնային փոփոխության ճշգրտության անհրաժեշտ մակարդակը՝ բացառելով անհամադրելի տվյալները և հնարավոր սխալները: Արտադրատեսակների այսպիսի ընտրանքն ապահովում է դրանց անհրաժեշտ ներկայացուցչականությունը, ինչը հնարավորություն է տալիս ավելի հիմնավորված բացահայտել գների ազդեցությունն արտադրության ծավալների ընդհանուր փոփոխությունների վրա:

Ինդեքսի թույլատրելի վերին և ստորին սահմանները որոշվում են առանձին արտադրատեսակների գների միջին քառակուսային շեղումների և դրանց հիման վրա հաշվարկված տատանման (վարիացիոն) գործակիցների օգնությամբ (միջոցով):

Մասնավորապես արդյունաբերողների արտադրանքի գների ինդեքսի հաշվարկման համար սահմանային գործակիցների հաշվարկներն իրականացվում են օգտագործելով արտադրատեսակների 12 ամիսների քանակային, գնային ցուցանիշները, միջին քառակուսային շեղումները, տատանման գործակիցները և դրանց միջինները:

Հիմք ընդունելով բազիսային տարվա տվյալները, սահմանային գործակիցները հաշվարկվում են հետևյալ կարգով.

- հաշվարկվում է առանձին արտադրատեսակների գների (12 ամիսներով) տատանման գործակիցը հետևյալ բանաձևով.

$$\text{var}_l = \frac{\sigma_l}{X_l} * 100,$$

որտեղ var_l - l -րդ արտադրատեսակի տատանման գործակիցն է,

$\overline{X}_l$ - l -րդ արտադրատեսակի (12 ամիսներով) միջին կշռված գինն է և որոշվում է հետևյալ բանաձևով.

$$\overline{X}_l = \frac{\sum_{t=1}^{12} p_{tl} q_{tl}}{\sum_{t=1}^{12} q_{tl}},$$

որտեղ p_{tl} - բազիսային տարվա t -րդ ամսում l -րդ արտադրատեսակի գինն է,

q_{tl} - բազիսային տարվա t -րդ ամսում l -րդ արտադրատեսակի քանակն է,

σ_l - l -րդ արտադրատեսակի գների միջին քառակուսային շեղումն է և որոշվում է հետևյալ բանաձևով.

$$\sigma_l = \sqrt{\frac{\sum_{t=1}^n (p_{tl} - \overline{X}_l)^2}{n}}, n = 1..12$$

- հաշվարկվում է միջին տատանման գործակից՝ ըստ առանձին արտադրատեսակների տատանման գործակիցների հետևյալ բանաձևով.

$$\overline{VAR} = \frac{\sum \text{var}_l}{l}, \text{var}_l \neq 0,$$

որտեղ $\overline{VAR}$ - միջին տատանման գործակիցն է,

var_l - l -րդ արտադրատեսակի տատանման գործակիցն է,

l - արտադրատեսակների քանակն է,

- ինդեքսների շարքի վերին և ստորին սահմանային արժեքները հաստատվում են սահմանափակելով դրանք եռակի ստանդարտ շեղման մեծության միջակայքով: Արտադրատեսակների ընտրանքի վերջին փուլում վերին և ստորին սահմանները, արտահայտված տոկոսներով, որոշվում են հետևյալ բանաձևերով.

$$\overline{VAR}_{max} = (\overline{VAR} * 3) + 100$$

$$\overline{VAR}_{min} = (100 : \overline{VAR}_{max}) * 100:$$

Օրինակ՝ (տվյալները պայմանական են), եթե միջին տատանման գործակիցն ըստ առանձին արտադրատեսակների տատանման գործակիցների հավասար է՝ $\overline{VAR} = 34.256$, ապա ինդեքսների շարքի վերին և ստորին սահմանային արժեքները համապատասխանաբար կլինեն՝

$$\overline{VAR}_{max} = (34.256 * 3) + 100 = 202.768\%$$

$$\overline{VAR}_{min} = (100 : \overline{VAR}_{max}) * 100 = 49.317\%$$

- $VAR_{max} < I_{t,l} > VAR_{min}$ պայմանին բավարարող արտադրատեսակները մասնակցում են հետագա կշիռների և ինդեքսների հաշվարկին:

5. ԱԳՐԵԳԱՑՄԱՆ ՏԱՐԲԵՐ ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐՈՒՄ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԻ ԿՇՈՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄ

Արդյունաբերողների արտադրանքի գների ինդեքսի հաշվարկման համար ձևավորվում է կշիռների համակարգ: Այն ենթակա է փոփոխման արդյունաբերության ճյուղերում կառուցվածքային էական տեղաշարժեր արձանագրվելու պարագայում (դեպքում):

Ագրեգացման տարբեր մակարդակներում ցուցանիշների կշռման համակարգը ձևավորվում է երկու փուլով: Առաջին փուլում օգտագործվում են արտադրանքների ծավալներն ըստ արտադրանքի դասակարգչի ըստ գործունեության տեսակների (այսուհետ՝ ԱԴԳՏ), իսկ երկրորդ փուլում՝ արդյունաբերական արտադրանքի ծավալներն ըստ ՏԳՏՀԴ-ի ստորակարգության՝ դաս, խումբ, հատված, ենթաբաժին, բաժին և որպես հանրագումար՝ ամբողջ արդյունաբերության աստիճանների:

Արտադրանքը՝ ընտրված միանման արտադրատեսակների համախումբ է, որի ծավալը նրա մեջ մտնող արտադրատեսակների բազիսային տարվա արտադրության ծավալների (գնի և քանակի արտադրյալի) հանրագումարն է.

$$V_j = \sum v_l,$$

որտեղ V_j - j -րդ արտադրանքի արտադրության ծավալն է,

v_l - l -րդ արտադրատեսակի արտադրության ծավալն է:

ԱԴԳՏ-ի յուրաքանչյուր դաս մակարդակի ծավալը՝ նրա մեջ մտնող արտադրանքների ծավալների հանրագումարն է, իսկ յուրաքանչյուր արտադրանքի կշիռը՝ նրա ծավալի տոկոսային արտահայտությունն է տվյալ դասի մեջ.

$$V_i = \sum V_j,$$

$$w_j = \frac{V_j}{V_i} \%,$$

որտեղ V_i - i -րդ դասի արտադրության ծավալն է,

V_j - j -րդ արտադրանքի արտադրության ծավալն է,

w_j - j -րդ արտադրանքի կշիռն է V_i -րդ դասի մեջ:

ՀՀ ԱՎԾ արդյունաբերության վիճակագրության բաժնի կողմից վիճակագրական ընտրանքային հետազոտությունների արդյունքում ըստ տնտեսական գործունեության տեսակների դասակարգչի մշակվում են «Արդյունաբերական արտադրանքի ծավալն ընթացիկ և համադրելի գներով ըստ գործունեության տեսակների» տարեկան ամփոփ տվյալներ: Օգտագործելով արտադրանքների հաշվարկված կշիռները, կատարվում է ՏԳՏՀԴ-ի համապատասխան մակարդակը կազմող արտադրանքների ծավալների վերահաշվարկ, որոնց հանրագումարը տարբեր խմբավորումներով համապատասխանում է ՏԳՏՀԴ-ի ստորակարգության դաս, խումբ, հատված, ենթաբաժին, բաժին և ամբողջ արդյունաբերության աստիճանների ծավալներին:

Օրինակ՝ (տվյալները պայմանական են)

Դասի՝ ըստ ՏԳՏՀ-ի և արտադրանքի՝ ըստ ԱԴԳՏ-ի ծածկագիրը	Արտադրանքի ծավալը ԱԴԳՏ-ի դասի մեջ (դրամ)	Արտադրանքի կշիռը ԱԴԳՏ-ի դասի մեջ (%)	Արտադրանքի վերահաշվարկված ծավալը ՏԳՏՀ-ի դասի մեջ (դրամ)
15.11	36371199	100.0	56784121
15.11.11.400	8561846.0	23.54018	13367084
15.11.11.410	17239934.0	47.39996	26915651
15.11.11.420	5890777.0	16.19627	9196910
15.11.11.900	4678642.0	12.86359	7304476

Ըստ տնտեսական գործունեության տեսակների դասակարգչի ստորակարգության աստիճանների՝ կշիռները ձևավորվում են նրանց մեջ մտնող արտադրանքների տեսակարար կշիռների գումարից .

$$W_{r_m} = \sum w_j, m = 1..6,$$

որտեղ W_{r_m} - ստորակարգության r_m -րդ աստիճանի կշիռն է և $\sum W_{r_m} = 100$ (անհրաժեշտ պայման),

r_m - ՏԳՏՀ-ի դաս, խումբ, հատված, ենթաբաժին, բաժին և ընդամենը՝ ՀՀ ստորակարգության որևէ աստիճանն է,

w_j - j -րդ արտադրանքի տեսակարար կշիռն է W_{r_m} ստորակարգության r_m -րդ աստիճանի մեջ:

Կշիռների հաշվարկման ժամանակ հնարավոր է այնպիսի իրավիճակ, երբ տնտեսական գործունեության տեսակների դասակարգչի որոշ դասերով, որոնք ձևավորվում են հետազոտվող արտադրատեսակներով, չեն ձևավորվում արտադրության ծավալներ (ըստ արդյունաբերության վիճակագրության բաժնի տվյալների): Այդպիսի դեպքեր ի հայտ են գալիս, երբ կազմակերպությունը բացի իր հիմնական գործունեության տեսակից թողարկում է (կամ արտադրում է) այնպիսի արտադրատեսակներ, որոնք իրենց բնույթով համապատասխանում են ՏԳՏՀ-ի այլ դասերի, որոնցում որպես հիմնական գործունեության տեսակ այլ կազմակերպություններ ներկայացված չեն:

6. ԱՐԴՑՈՒՆԱԲԵՐՈՂՆԵՐԻ ԱՐՏԱԴՐԱՆՔԻ ԳՆԵՐԻ ԻՆՂԵՔՍԻ ՀԱՇՎԱՐԿ

Գների ինդեքսի հաշվարկը կարող է իրականացվել 2 մեթոդով՝ բազիսային և շղթայական:

Բազիսային մեթոդը ընթացիկ ամսվա գնի հարաբերությունն է բազիսային անփոփոխ գնին: Որպես բազիսային գին կարող է ընտրվել արտադրատեսակի ցանկացած ամսվա (տարվա) գինը (օրինակ՝ նախորդ տարվա կամ ցանկացած նախորդող տարվա դեկտեմբերը): Բազիսային մեթոդով գների ամսական ինդեքսը որոշվում է ընթացիկ ժամանակաշրջանի բազիսային ինդեքսը բաժանելով նախորդ ժամանակաշրջանի բազիսային ինդեքսին: Որպես կանոն, գների ինդեքսի հաշվարկման բազիսային մեթոդը կիրառվում է կայուն տնտեսական պայմաններում, մի քանի տարի անընդմեջ արտադրվող արտադրատեսակների գների գրանցման պարագայում:

Շղթայական մեթոդի հաշվարկման ժամանակ ամսական ինդեքսը որոշվում է ընթացիկ ամսվա գնի հարաբերությամբ նախորդ ամսվա գնին: Երկարատև ժամանակաշրջանի համար շղթայական ինդեքսը որոշվում է ամսական գների ինդեքսների բազմապատկման ճանապարհով: Եվ, որպես կանոն, այս մեթոդը կիրառվում է անկայուն արտադրության, արտադրվող արտադրատեսակների հաճախակի փոփոխման, դիտարկվող արտադրատեսակների որակական փոփոխությունների ժամանակ:

Արդյունաբերության ոլորտում կառուցվածքային և թողարկվող արտադրատեսակների տեսականու արագ փոփոխությունների պարագայում արտադրողների գների ինդեքսի հաշվարկը նպատակահարմար է իրականացնել շղթայական մեթոդով՝ հիմնվելով հաշվարկվող ամսական գների ինդեքսների վրա:

Ինդեքսների հաշվարկն իրականացվում է Լասպեյրեսի բանաձևով ամսական պարբերականությամբ ըստ ԱԴԳՏ-ի՝ արտադրանք և ըստ ՏԳՏՀԴ-ի՝ դաս, խումբ, հատված, ենթաբաժին, բաժին և ընդամենը՝ ՀՀ ագրեգացման մակարդակների:

6.1 ԳՆԵՐԻ ԵՎ ԳՆԵՐԻ ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ԻՆԴԵՔՍՆԵՐԻ ՀԱՇՎԱՐԿԸ ՆԱԽՈՐԴ ԱՄՍՎԱ ՆԿԱՏՄԱՄԲ

Արտադրանքի միջին գինը ձևավորվում է նրա մեջ մտնող արտադրատեսակների միջին երկրաչափականից.

$$P_j = \sqrt[l]{p_1 p_2 p_3 \dots p_l} :$$

Յուրաքանչյուր ամիս գնային տեղեկատվություն չունեցող արտադրատեսակների համար հաշվարկվում է գների փոփոխության գործակից, որի հիման վրա էլ՝ «գնահատված կամ հաշվարկային գին»: Հաշվարկվող ժամանակաշրջանի համար արտադրանքի կազմում գնային տեղեկատվություն ունեցող բոլոր արտադրատեսակների ($p_{it} \neq 0$) և դրանց համապատասխան նախորդ ժամանակաշրջանի արտադրատեսակների ($p_{(t-1)l}$) համար տատանման գործակցի բանաձևը հետևյալն է.

$$K = \frac{\sqrt[l]{p_{t1} p_{t2} p_{t3} \dots p_{tl}}}{\sqrt[l]{p_{(t-1)1} p_{(t-1)2} p_{(t-1)3} \dots p_{(t-1)l}}},$$

որտեղ K - տատանման գործակիցն է,

$p_{it} - l$ -րդ արտադրատեսակի գինն է ընթացիկ՝ t -րդ ժամանակաշրջանում,

$p_{(t-1)l} - l$ -րդ արտադրատեսակի գինն է նախորդ՝ $(t-1)$ -րդ ժամանակաշրջանում:

Նույն արտադրանքի կազմում յուրաքանչյուր արտադրատեսակի բացակա գինը ($p_{it} = 0$) հաշվարկվում է հետևյալ բանաձևով.

$$p_{it} = p_{(t-1)l} * K :$$

Օրինակ՝ (տվյալները պայմանական են)

արտադրանքի ծածկագիրը	արտադրատեսակի ծածկագիրը	արտադրատեսակի անվանումն ըստ ԱԴԳՏ-ի	չափի միավոր	փետրվար $P_{(t-1)l}, l=1..6$	մարտ $P_{it}, l=1..6$	վերահաշվարկված գներ
24.51.32.570	24.51.32.570.1.01	Մաքրող միջոց «Ժեմչուգ», 0.5կգ	կգ	330.0 ($p_{2,1}$)	350.0 ($p_{3,1}$)	
	24.51.32.570.1.02	Մաքրող միջոց «Ժեմչուգ», 0.9կգ	կգ	311.0 ($p_{2,2}$)	0.0 ($p_{3,2}$)	328.07
	24.51.32.570.1.03	Մաքրող միջոց «Բլանշ»	կգ	166.7 ($p_{2,3}$)	177.0 ($p_{3,3}$)	
	24.51.32.570.1.04	Մաքրող միջոց «Մերի»	կգ	437.7 ($p_{2,4}$)	0.0 ($p_{3,4}$)	461.73
	24.51.32.570.1.05	Մաքրող սպասք լվացող հեղուկ	կգ	243.5 ($p_{2,5}$)	265.5 ($p_{3,5}$)	
	24.51.32.570.1.06	Լվացքի փոշի «Բարֆ»	կգ	358.9 ($p_{2,6}$)	362.0 ($p_{3,6}$)	

$$p_{it} \neq 0, \sqrt[4]{350.0 * 177.0 * 265.5 * 362.0} = 277.78$$

$$\Rightarrow K = \frac{277.78}{263.32} = 1.0549$$

$$p_{(t-1)}, \sqrt[4]{330.0 * 166.7 * 243.5 * 358.9} = 263.32$$

$$p_{3,2} = p_{2,2} * K = 311 * 1.0549 = 328.07,$$

$$p_{3,4} = p_{2,4} * K = 437.7 * 1.0549 = 461.73:$$

Արտադրանք մակարդակի գների ինդեքսը՝ ընթացիկ ամսվա արտադրանքի միջին գնի հարաբերությունն է նախորդ ամսվա միջին գնին.

$$I_{(t/t-1)j} = \frac{P_{ij}}{P_{(t-1)j}} \%,$$

որտեղ $I_{(t/t-1)j}$ - j -րդ արտադրանքի գնի ինդեքսն է ընթացիկ ժամանակաշրջանը նախորդ ժամանակաշրջանի նկատմամբ՝ $(t/t-1)$,

P_{ij} , $P_{(t-1)j}$ - j -րդ արտադրանքի միջին գինն է ընթացիկ՝ t և նախորդ՝ $(t-1)$ ժամանակաշրջաններում:

Բազիսային տարվա հունվար ամսվա գների ինդեքսի հաշվարկն իրականացվում է բազիսային տարվա միջին գների նկատմամբ:

6.2 ԳՆԵՐԻ ԱՄՓՈՓ ԻՆԴԵՔՍԵՐԻ ՀԱՇՎԱՐԿ ՆԱԽՈՐԴ ԱՄՍՎԱ ՆԿԱՏՄԱՄԲ

Ըստ ՏԳՏՀԴ-ի ստորակարգության դաս, խումբ, հատված, ենթաբաժին, բաժին և ընդամենը՝ ՀՀ մակարդակներում գների ամփոփ ինդեքսները ձևավորվում են նրանց մեջ մտնող արտադրանքների տեսակարար կշիռների և գների ինդեքսների միջոցով, հետևյալ բանաձևով՝

$$I_{(t/t-1)r_m} = \frac{\sum_{n=1}^j (w_j * I_{(t/t-1)j})}{\sum_{n=1}^j w_j}, m = 1..6 \text{ (ստորակարգության աստիճան),}$$

որտեղ $I_{(t/t-1)r_m}$ - ստորակարգության r_m -րդ աստիճանի ինդեքսն է, t -րդ ընթացիկ ժամանակաշրջանը $(t-1)$ նախորդ ժամանակաշրջանի նկատմամբ,

w_j - j -րդ արտադրանքի տեսակարար կշիռն է W_{r_m} ստորակարգության r_m -րդ աստիճանի մեջ,

$I_{(t/t-1)j}$ - j -րդ արտադրանքի ինդեքսն է, t -րդ ընթացիկ ժամանակաշրջանը $(t-1)$ նախորդ ժամանակաշրջանի նկատմամբ:

Եթե արտադրանքի միջին գնի ամսական ինդեքսը հավասար է զրոյի ($I_{(t/t-1)j} = 0$), ապա դրա փոխարեն օգտագործվում է այն ստորակարգության աստիճանի ամսական գնի ինդեքսը, որի մեջ մտնում է զրոյական ինդեքս ունեցող արտադրանքը՝

$$I_{(t/t-1)j} = I_{(t/t-1)r_m},$$

իսկ արտադրանքի կազմի մեջ մտնող բոլոր արտադրատեսակների բացակա գների վերահաշվարկն իրականացվում է նույն ստորակարգության աստիճանի ամսական ինդեքսի օգնությամբ՝

$$p_{it} = p_{(t-1)t} * (I_{(t/t-1)r_m} / 100):$$

Եթե ՏԳՏՀԴ-ի ստորակարգության որևէ աստիճանի ամսական գների ինդեքսը հավասար է զրոյի ($I_{(t/t-1)r_m} = 0$), ապա կատարվում է ետհաշվարկ մինչև բացակա արտադրատեսակի մակարդակը՝ օգտագործելով այն ստորակարգության աստիճանի ամսական գների ինդեքսը ($I_{(t/t-1)r_{(m+1)}}$), որի մեջ մտնում է տվյալ զրոյական ստորակարգության մակարդակը.

$$I_{(t/t-1)r_m} = I_{(t/t-1)r_{(m+1)}}, P_{it} = P_{(t-1)t} * (I_{(t/t-1)r_{(m+1)}} / 100) :$$

6.3 ԳՆԵՐԻ ԱՄՓՈՓ ԻՆԴԵՔՍՆԵՐԻ ՀԱՇՎԱՐԿ ՏԱՐԲԵՐ ԺԱՄԱՆԱԿԱՇՐՁԱՆՆԵՐԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ

Գների ինդեքսների հաշվարկը տարբեր բազիսային ժամանակահատվածների նկատմամբ իրականացվում է գների ամսական ինդեքսների հիման վրա հետագոտվող ամբողջ ժամանակաշրջանում բերված միասնական բազայի և հաշվարկված կշիռների միասնական կառուցվածքով: Այսպես, նախորդ տարվա նկատմամբ հաշվետու տարվա գների ինդեքսների համադրելիության համար անհրաժեշտ է երկու հարակից տարիների համար ունենալ գների ամսական ինդեքսների շարք, հաշվարկված միասնական բազիսային ժամանակաշրջանի նկատմամբ:

Արդյունաբերական արտադրանքի գների ինդեքսը հաշվարկում է նաև.

- ամենամսյա շրթայական ինդեքսներ բազիսային ժամանակաշրջանի նկատմամբ,
- յուրաքանչյուր ամիսը նախորդ տարվա համապատասխան ամսվա նկատմամբ,
- ընթացիկ ժամանակաշրջանը նախորդ տարվա համապատասխան ժամանակաշրջանի նկատմամբ (աճողական կարգով),
- յուրաքանչյուր ամիսը նախորդ տարվա դեկտեմբերի նկատմամբ,
- եռամսյակային ինդեքսներ:

Ամենամսյա գների շրթայական ինդեքսը բազիսային ժամանակաշրջանի նկատմամբ որոշվում է գների ամսական ինդեքսների շրթայական բազմապատկման ճանապարհով.

$$I_{(t/o)} = (I_{(t-1/o)} * I_{(t/t-1)})\% ,$$

որտեղ $I_{(t/o)}$ - ընթացիկ ամսվա t գների շրթայական ինդեքսն է բազիսային ժամանակաշրջանի նկատմամբ,

$I_{(t-1/o)}$ - նախորդ ամսվա $(t - 1)$ գների շրթայական ինդեքսն է բազիսային ժամանակաշրջանի նկատմամբ,

$I_{(t/t-1)}$ - ընթացիկ ամսվա գների ինդեքսն է նախորդ ամսվա նկատմամբ:

Յուրաքանչյուր ամիսը նախորդ տարվա համապատասխան ամսվա նկատմամբ գների ինդեքսը հաշվետու տարվա t -րդ ամսվա գների շրթայական ինդեքսի (բազիսային ժամանակաշրջանի նկատմամբ) հարաբերությունն է նախորդ տարվա համապատասխան ամսվա գների շրթայական ինդեքսին.

$$I_{t/t^{(T-1)}} = \frac{I_{(t/o)^T}}{I_{(t/o)^{(T-1)}}} \% ,$$

որտեղ $I_{t/t^{(T-1)}}$ - հաշվետու տարվա ընթացիկ ամիսը նախորդ տարվա համապատասխան ամսվա նկատմամբ գների ինդեքսն է,

$I_{(t/o)^T}$ - հաշվետու տարվա ընթացիկ ամսվա գների շրթայական ինդեքսն է բազիսային ժամանակաշրջանի նկատմամբ,

$I_{(t/o)^{(T-1)}}$ - նախորդ տարվա համապատասխան ամսվա գների շրթայական ինդեքսն է բազիսային ժամանակաշրջանի նկատմամբ:

Ընթացիկ ժամանակաշրջանը նախորդ տարվա համապատասխան ժամանակաշրջանի նկատմամբ (աճողական կարգով) գների ինդեքսը ընթացիկ ժամանակաշրջանի գների շղթայական ինդեքսների գումարի հարաբերությունն է նախորդ տարվա համապատասխան ժամանակաշրջանի գների շղթայական ինդեքսների գումարին:

$$I_{T/(T-1)} = \frac{\sum_{t=1}^{12} I_{(t/0)^T}}{\sum_{t=1}^{12} I_{(t/0)^{(T-1)}}} \%,$$

որտեղ $I_{(T)/(T-1)}$ - ընթացիկ ժամանակաշրջանը նախորդ տարվա համապատասխան ժամանակաշրջանի նկատմամբ (աճողական կարգով) գների ինդեքսն է,

$\sum_{t=1}^{12} I_{(t/0)^T}$ - հաշվետու տարվա ընթացիկ ժամանակաշրջանի գների շղթայական ինդեքսների գումարն է,

$\sum_{t=1}^{12} I_{(t/0)^{(T-1)}$ - նախորդ տարվա համապատասխան ժամանակաշրջանի շղթայական ինդեքսների գումարն է:

Յուրաքանչյուր ամիսը նախորդ տարվա դեկտեմբերի նկատմամբ գների ինդեքսը հաշվետու տարվա t -րդ ամսվա գների շղթայական ինդեքսի հարաբերությունն է նախորդ տարվա դեկտեմբերի գների շղթայական ինդեքսին:

$$I_{t^T / dec^{(T-1)}} = \frac{I_{(t/0)^T}}{I_{(dec/0)^{(T-1)}}} \%,$$

որտեղ $I_{t^T / dec^{(T-1)}}$ - հաշվետու տարվա t -րդ ամիսը նախորդ տարվա համապատասխան ամսվա նկատմամբ գների ինդեքսն է,

$I_{(t/0)^T}$ - հաշվետու տարվա t -րդ ամսվա գների շղթայական ինդեքսն է բազիսային ժամանակաշրջանի նկատմամբ,

$I_{(t/0)^{(T-1)}$ - նախորդ տարվա համապատասխան ամսվա գների շղթայական ինդեքսն է բազիսային ժամանակաշրջանի նկատմամբ:

Գների եռամսյակային ինդեքսների հաշվարկն իրականացվում է կշիռների միասնական համակարգով, բազիսային ժամանակաշրջանի (ընդունված որպես 100%) նկատմամբ հաշվարկված, գների ամենամսյա շղթայական ինդեքսներից ելնելով:

Գների եռամսյակային ինդեքսների հաշվարկման կարգը (օրինակով) բերվում է ստորև.

Գների ամենամսյա շղթայական ինդեքսներ հաշվարկված բազիսային տարվա նկատմամբ												%
Բազիսային տարին =100	Հունվար	Փետրվար	Մարտ	Ապրիլ	Մայիս	Հունիս	Հուլիս	Օգոստոս	Սեպտեմբեր	Հոկտեմբեր	Նոյեմբեր	Դեկտեմբեր
2007թ.	145.1	146.9	147.5	148.1	148.2	149.5	150.4	150.8	151.5	152.1	153.7	154.3
2008թ.	154.3	155.4	156.3	157.0	157.9	158.6	158.8	159.9	161.4	162.9	163.3	165.5

- եռամսյակը բազիսային տարվա նկատմամբ	$(148.1+148.2+149.5)/3=148.6\%$, (2007թ. II եռամսյակ)
- եռամսյակը նախորդ եռամսյակի նկատմամբ	$\frac{(154.3+155.4+156.3)}{(152.1+153.7+154.3)} * 100 = 101.26\%$ (2008թ. I եռամսյակը 2007թ. IV եռամսյակի նկատմամբ)
- եռամսյակը նախորդ տարվա համապատասխան եռամսյակի նկատմամբ	$\frac{(154.3+155.4+156.3)}{(145.1+146.9+147.5)} * 100 = 105.98\%$ (2008թ. I եռամսյակը 2007թ. I եռամսյակի նկատմամբ)
- նախորդ տարվա նկատմամբ եռամսյակային կտրվածքով աճողական կարգով տարվա սկզբից	$\frac{(154.3+155.4+156.3+157.0+157.9+158.6)}{(145.1+146.9+147.5+148.1+148.2+149.5)} * 100 = 106.09\%$ (2008թ. հունվար-հունիսը 2007թ. հունվար-հունիսի նկատմամբ)

7. ԳՆԵՐԻ ԻՆՂԵՔՍՆԵՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒՄ

Գների ինդեքսների հրապարակումը նախատեսվում է իրականացնել ամսական պարբերականությամբ, հետևյալ կտրվածքներով.

- ընդամենը ՀՀ, այդ թվում՝
- հանքագործական արդյունաբերություն և բաց հանքերի շահագործում (B),
- մշակող արդյունաբերություն (C),
- էլեկտրաէներգիայի, գազի, գոլորշու և լավորակ օդի մատակարարում (D),
- ջրամատակարարում, կոյուղի, թափոնների կառավարում և վերամշակում (E),
- անհրաժեշտության դեպքում՝ մինչև 4 նիշ մակարդակով:

*ՀՀ Ազգային վիճակագրական ծառայության
գների վիճակագրության և միջազգային
համադրումների բաժին*